

BIBLIOGRAFIE, VYSVĚTLIVKY A POZNÁMKY

Úvod

1. O „novém nacionalismu“ prezidenta Ronalda Reagana píše Norman Podhoretz v „The New American Majority“, *Commentary* (January 1981); Irving Kristol, „The Emergence of Two Republican Parties“, *Reflections of a Neo-Conservative* (New York: Basic Books, 1983), 111.
2. Náзор na židovský nacionalismus popisují v Yoram Hazony, *The Jewish State* (New York: Basic Books, 2000); „Did Herzl Want a Jewish State?“ *Azure* 9 (Spring 2000); „The Guardian of the Jews“, *Azure* 13 (Summer 2003); „Character“, *Azure* 14 (Winter 2003).
3. Definici nacionalismu používám podle politické filozofie J. S. Milla: „Nezbytnou podmínkou svobodných institucí je požadavek, aby se hranice vlády kryly s hranicemi národa.“ J. S. Mill, *Representative Government, in Utilitarianism, on Liberty, and Considerations on Representative Government*, ed. Geraint Williams (London: Everyman, 1993 [1861]), 394. Víceméně totéž postulují Mazzini, když říká, že „s výjimkou Anglie a Francie zřejmě neexistuje jediná země, jejíž současné hranice by odpovídaly [Božímu] plánu... Svévolné rozdělení národů vládami zla jednou nahradí přirozené členění a vrozené sklony

- jednotlivých národů. Mapa Evropy se překreslí. Povstanou ... svobodné národy.“ Guiseppe Mazzini, „The Duties of Man“, v *A Cosmopolitanism of Nations*, eds. Stefano Recchia a Nadia Urbiniti, přel. Stefano Recchia (Princeton University Press, 2009 [1859]), 93. Tradiční nacionalistické pojmy se v poslední době zakrývají zmatenými postuláty z akademických kruhů. Nejbližší tradičnímu pojetí je definice Ernsta Gellnera, že nacionalismus je „politický princip sepětí politiky a národní jednoty.“ Ernst Gellner, *Nations and Nationalism* (Oxford, Blackwell, 1983), 1.
4. Charles Krauthammer, „Universal Dominion: Toward a Unipolar World“, *The National Interest* (Winter 1989–1990), 46–49. Krauthammer vysvětluje, že „nelze považovat Spojené státy za impérium, protože odmítají rozšiřovat své území“. Charles Krauthammer, „Democratic Realism: American Foreign Policy in a Unipolar World“, Irving Kristol, Annual Lecture, American Enterprise Institute, February 10, 2004. Je mylné domnívat se, že imperialismus se vyznačuje pouze úsilím zabírat cizí území. Je především vyjádřením touhy ovládat ostatní národy, což mnozí političtí analytici spatřují v leteckých náletech. Podobný názor vyjadřují: William Kristol a Robert Kagan, „Toward a NeoReaganite Foreign Policy“, *Foreign Affairs* 75:4 (July–August 1996), 18–32, kteří propagují „benevolentní globální hegemonii“ a definují ji jako „převažující vliv a autoritu nad všemi ostatními státy ve své zájmové oblasti“ (s. 20).
 5. O koncepci premiérky Thatcherové viz její proslov v College of Europe („The Bruges Speech“), September 20, 1988; Margaret Thatcher, *Statecraft* (New York: Harper Collins, 2002), 320–411 (česky: *Umění vládnout*, Prostor, Praha 2003).
 6. Imperialisté většinou váhají používat takový pojem, poznamenává Thomas Donnelly, „neexistuje mnoho lidí ochotných o tom otevřeně mluvit ... Pro Američany je to nepříjemné, proto se používají krycí výrazy jako „Amerika je jediná velmoc“.
 - Thomas E. Ricks, „Empire or Not?“ *Washington Post*, August 21, 2001. Nicméně, po útoku Al-Káidy na Spojené státy 11. září 2001 hovořili zastánci i odpůrci o impériu mnohem rozhodněji. Viz Max Boot, „The Case for American Empire“, *Weekly Standard*, October 15, 2001; Stephen Peter Rosen, „An Empire If You Can Keep It“, *National Interest* (Spring 2002); Stanley Kurtz, „Democratic Imperialism: A Blueprint“, *Policy Review* (May 2003); Herfried Münkler, *Empires*, přel. Patrick Camiller (Malden, MA: Polity, 2007 [2005]); Niall Ferguson, „America as Empire, Now and in the Future“, *The National Interest* (June 23, 2008). Kritičtější přístup představili Andrew J. Bacevich, *American Empire* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2002); Michael Ignatieff, „The American Empire“, *New York Times Magazine*, January 5, 2003; John Judis, *The Folly of Empire* (New York: Scribner, 2004). Ohledně formulace univerzálního politického řádu, který nepoužívá pojem impéria, viz: Alexander Wendt, „Why a World State Is Inevitable“, *European Journal of International Relations* 9 (2003), 491–542; Anne-Marie Slaughter a John Ikenberry, *Forging a World of Liberty Under Law* (Princeton, NJ: Woodrow Wilson School, Princeton University, 27. září 2006).
 7. Nejvýznačnější současný autor zastávající řád nezávislých národních států nebo jeho určité stránky je především anglický filozof Roger Scruton, „In Defense of the Nation“, v *The Philosopher on Dover Beach* (New York: St. Martin's Press, 1990), 299–328; David Leslie Miller, *On Nationality* (Oxford, UK: Oxford University Press, 1992); Gertrude Himmelfarb, „The Dark and Bloody Crossroads: Where Nationalism and Religion Meet“, *The National Interest* 32 (Summer 1993), 53–61; Margaret Canovan, *Nationhood and Political Theory* (Northampton, MA: Edward Elgar, 1996); Lenn Goodman, „The Rights and Wrongs of Nations“, v *Judaism, Human Rights, and Human Values* (Oxford, UK: Oxford University Press, 1998), 137–161;

John Bolton, „Should We Take Global Governance Seriously?“ *Chicago Journal of International Law* 1 (2000); David Conway, *In Defense of the Realm* (Hampshire, UK: Ashgate, 2004); Jeremy Rabkin, *Law Without Nations?* (Princeton University Press, 2005); Pierre Manent, *A World Beyond Politics?* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2006); Natan Sharansky, *Defending Identity* (New York: Public Affairs, 2008); John Fonte, *Sovereignty or Submission* (New York: Encounter, 2011); Dani Rodrik, *The Globalization Paradox* (New York: Norton, 2011); Bernard Yack, *Nationalism and the Moral Psychology of Community* (Chicago: University of Chicago Press, 2012); Amitai Etzioni, „The Democratisation Mirage“, *Survival: Global Politics and Strategy* 57 (July 2015), 139–156.

8. Viz John Breuilly, *Nationalism and the State* (Chicago: University of Chicago Press, 1982), 8.
9. Vyhýbám se pojmu „nation state“, kterým se mnohdy rozumí národ jako pouhý součet jedinců. Ohledně vztahu mezi národem a státem viz kapitola IX. a X.
10. Liberalismus považuji za racionalistickou politickou teorii založenou na předpokladu od přírody svobodných a rovnocenných jedinců, jejichž povinnosti vůči státu a společenským institucím jsou podmíněné souhlasem. Protože je liberalismus racionalistickou a univerzální teorií, jež má platit pro všechny časy, je užitečné mluvit o „klasickém liberalismu“, který je uměřenější a tvrdí, že se politická motivace značnou měrou zabývá ochranou života a majetku.

Část první

Kapitola I

1. Signatáři *Úmluvy o založení Evropského společenství* z roku 1957 prohlašují, že se „rozhodli položit základy stále těsnější unie mezi národy Evropy“. Ve slavnostní *Stuttgartské deklaraci* (1983) o Evropské unii souhlasilo deset evropských vlád s koncepcí

„stále těsnější unie mezi národy a členskými státy Evropského společenství“. Zakládající *Maastrichtská smlouva* z roku 1992 vyhláší „novou etapu v procesu stále užšího svazku mezi národy Evropy“ (Hlava I, Článek A).

2. Koncepce Spojených států jako impéria se zámořskými državami byla nakrátko přijata americkou vládou v devadesátých letech 19. století. Rychle se však zdiskreditovala. O ústavním postavení Ameriky jako nezávislého národního státu a vlivu tohoto postavení na jeho zahraniční vztahy, viz Jeremy Rabkin, *Law Without Nations?*, 98–129.
3. Yoram Hazony, *The Philosophy of Hebrew Scripture* (Cambridge University Press, 2012), 103–160; Jeremy Rabkin, *Law Without Nations?*, 9–11.
4. Viz Část první, poznámka 23.
5. Harold Nicolson, *Monarchy* (London: Weidenfeld and Nicolson, 1962), 20.
6. G. R. Driver a John C. Miles, překl., *The Code of Hammurabi* (Oxford, Clarendon, 1955); James B. Pritchard, ed., *Ancient Near Eastern Texts* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1969), 163.
7. Ohledně „domu otroctví“ viz Exodus 13.3, 20.2; Deuteronomium 5.6.
8. Rozlišuji mezi *národem* na jedné straně a *kmeny* a *klany* na straně druhé, které společně vytvářejí národ. Slovo *lid* používám volněji, abych odkázal na národní, kmenová nebo klanová uskupení bez odkazu na jejich velikost. Diskuse viz Kapitola IX.
9. Ohledně starověkého izraelského království jako klasického národního státu viz Hans Kohn, *The Idea of Nationalism* (Toronto: Collier, 1944), 27–30; Steven Grosby, *Biblical Ideas of Nationality* (Winona Lake, IN: Eisenbrauns, 2002); Anthony Smith, *Chosen Peoples* (Oxford, UK: Oxford University Press, 2003); Aviel Roshwald, *The Endurance of Nationalism*

- (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2006), 14–22; David Goodblatt, *Elements of Ancient Jewish Nationalism* (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2006), 21–26; Doron Mendels, *The Rise and Fall of Jewish Nationalism* (New York: Doubleday, 1992). Biblická historie Izraele ve skutečnosti nezobrazuje národní stát jako ideální. Původní boží příkaz nařizuje kmenům dosáhnout jednoty bez trvalé vlády, ale jejich selhání nutí Boha k souhlasu se založením státu. Kniha Soudců, zejména 17–21, a Kniha Samuelova 1.8; Yoram Hazony, *The Philosophy of Hebrew Scripture*, 144–154.
10. O králi viz Deuteronomium 17.15; Jeremiáš 30.21. O proročích viz Deuteronomium 18.15, 18. O kněžích vyučujících krále viz Deuteronomium 17.18–20. Překlady z hebrejské Bible jsou mé.
 11. Deuteronomium 2.4–6, 9, 19.
 12. Volání po sjednocení rozdělených kmenů Izraele pod jednotnou vládu, viz Izajáš 11.13–14; Jeremiáš 3.18, 30.21, 50.4; Ezechiel 34.23, 37.15–24; Hóšea 2.2. Srovnej Izajáš 9.21; Jeremiáš 33.24. Uznání svobody národů, viz Jeremiášovo volání po obnovení Moábu (48.47), Ammon (49.6) a Elam (49.39); viz Kniha Daniel 11.41. Všimněme si žalu za Moába v Izajáši 15.5, 16.11. Obnovení Izraele jako přátelství s Egyptem a Asýrií viz Izajáš 19.23–25.
 13. Deuteronomium 17.14–20.
 14. Pojem *rasa* neměl až do pozdního 19. století svůj současný ryze biologický význam. Teprve po druhé světové válce termíny jako *etnikum* a *etnická skupina* nahradily zdiskreditovanou koncepci nacistických rasových teorií. Azar Gat, *Nations* (Cambridge University Press, 2013), 27.
 15. Traduje se, že i Nežidé se připojili k Izraelitům na útěku z Egypta v Exodu 12.38, Numeri 11.4. Ohledně Jetra, viz Numeri 10.29; a Ruth v 1.16. Mojžíšovo potrestání „karet“ (znamená „odříznut“ od národa) je trestem pro ty, kdo se nepodílejí na

základních rysech izraelitského národního života: obřízce (Genesis 17.14), půstu v den Smíření (Exodus 12.15, 19) a dodržování pohlavní čistoty (Leviticus 18.1–29). Viz také Numeri 15.31; Mishna Keritot 1.1; Maimonides, *Commentary on the Mishna for Keritot* 1.1, jenž nabízí rozsáhlejší seznam včetně Šabatu a Pesachu.

Kapitola II

16. Polybios, *Dějiny*, 5.104. V protikladu k tomu tvrdí, že Filip Makedonský pohrdavě prohlásil: „Co je to Řecko, které mám podle vás opustit?“ (18. 5). Loajalitu vůči řeckému národu jako celku lze kromě jiného nalézt v Herodotovi a Isokratovi. Aviel Roshwald, *The Endurance of Nationalism*, 26–30. Nikdy ale nevznikl ani řecký národní stát, ani filozofie nebo literární dílo popisující jednotný národ. Ohledně diskuse o národních státech starověkého Edómu, Aramu nebo Arménie viz Grosby, *Biblical Ideas of Nationality*, 120–165. Přehled starověkých národních států Středního východu a Asie se nachází v Azar Gat, *Nations*, 89–110.
17. Jak to vyjádřil římský státník a filozof Cicero: „Nyní ani v budoucnu nebudou nikdy platit v Římě nebo Athénách rozdílné zákony, ale pouze jedno věčné a neměnné právo pro všechny národy a na věčné časy.“ *On the Commonwealth*, 3.33. Stoicismus uznával „světoobčanství“ nebo kosmopolitismus a představa pocházela od Diogéna ze Sinopé. Malcolm Schofield, *The Stoic Idea of the City* (Cambridge University Press, 1991); Julia Annas, *The Morality of Happiness* (Oxford University Press, 1993), 159–179.
18. O římském úsilí vybudovat světové impérium a imperiálním cíli křesťanství viz Anthony Pagden, *Lords of All the World* (New Haven, Yale University Press, 1995), 11–62. Ohledně křesťanského řádu v Evropě a úsilí o „křesťanský mír“ Garrett Mattingly, *Renaissance Diplomacy* (New York: Dover, 1988).

19. Jak to vyjádřil osmanský sultán Mehmed II. Dobývateľ, zřejmě po vítězství nad Cařihradem v roce 1453, „na světě musí existovat pouze jediná říše i víra a jediná svrchovanost“. Franz Babinger, *Mehmed the Conqueror and His Time*, přel. Ralph Manheim (Princeton University Press, 1978 [1953]), 112. Po pádu Konstantinopole vyhlásilo Rusko „třetí Řím“ a ochranu křesťanství, což zrodilo dlouhou tradici ruského impéria. Viz Smith, *Chosen Peoples*, 98–106; Henry Kissinger, *World Order* (New York: Penguin, 2014), 51–59.
20. Ohledně vývoje národních států v křesťanské Evropě a neexistenci takových států pod vládou islámu viz Grosby, *Biblical Ideas of Nationality*, 6, n. 17.
21. Jak píše Hastings: „Starý zákon poskytl paradigma a národ za národem jej používal a postupně posiloval svou identitu.“ Hastings, *The Construction of Nationhood*, 196. Ohledně Francie viz Joseph Strayer, „France: The Holy Land, the Chosen People, and the Most Christian King“, v *Medieval Statecraft and Perspectives of History*, eds. John Benton a Thomas Bisson (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1971), 300–314. O českých dějinách, viz Howard Kaminsky, *A History of the Hussite Revolution* (Berkeley: University of California Press, 1967); Derek Sayer, *The Coasts of Bohemia* (Princeton University Press, 1998).
22. Robert Jackson píše o *Zákonu svrchovanosti* Jindřicha VIII., že nešlo „jen o konflikt mezi králem a papežem. Byl to střet mezi pojetím veřejného života organizovaného na kosmopolitním teologickém základě a koncepcí nezávislého království národního státu.“ Robert Jackson, *Sovereignty* (Malden, MA: Polity Press, 2007), 44–48, zvl. 47. Ohledně Anglie jako vzoru pro následný evropský nacionalismus viz Hastings, *The Construction of Nationhood*, 35–65, 96–97; Liah Greenfield, *Nationalism* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1992).
23. Vliv hebrejské Bible na nezávislé národní státy západní Evropy se probírá v řadě důležitých studií, včetně Hastings, *The Construction of Nationhood*; Philip Gorski, „The Mosaic Moment“, *American Journal of Sociology* 105 (2000), 1428–1468; Grosby, *Biblical Ideas of Nationality*, passim, zvl. 217–231; Fania Oz-Salzberger, „The Jewish Roots of Western Freedom“, *Azure* 13 (Summer 2002), 88–132; Smith, *Chosen Peoples*; Anthony Smith, „Nation and Covenant“, *Proceedings of the British Academy* 151 (2006), 213–255; Arthur Eyffinger, „Introduction“ k Petrus Cunaeus, *The Hebrew Republic*, přel. Peter Wyetzner (Jerusalem: Shalem Press, 2006); Arthur Eyffinger, „How Wondrously Moses Goes Along with the House of Orange! Hugo Grotius ‚De Republica Emendanda‘ in the Context of the Dutch Revolt“, v *Political Hebraism*, eds. Gordon Schochet, Fania Oz-Salzberger a Meirav Jones (Jerusalem: Shalem Press, 2008), 57–71; Eric Nelson, *The Hebrew Republic* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2010); Glenn Moots, *Politics Reformed* (Columbia: University of Missouri Press, 2010); Diana Muir Appelbaum, „Biblical Nationalism and the Sixteenth Century States“, *National Identities* (New York: Routledge, 2013), 1–16; Meirav Jones, „Philo Judaeus and Hugo Grotius’s Modern Natural Law“, *Journal of the History of Ideas* 74 (July 2013), 339–359; Ofir Haivry, *John Selden and the Western Political Tradition*; Yechiel Leiter, *John Locke’s Political Hebraism* (Cambridge, UK: Cambridge University Press, forthcoming); a také v různých esejích v časopise *Hebraic Political Studies* na www.hpstudies.org/20/Issue.aspx.
24. Nic z toho nezabránilo francouzskému králi Ludvíku XIV., „Králi Slunce“, v budování světové říše, Franz Bosbach, „The European Debate on Universal Monarchy“, v David Armitage, ed., *Theories of Empire, 1450–1800* (New York: Routledge, 1998), 81–98.

Kapitola III

25. Papežský dekret *Zelo Domus Dei*, 26. listopadu 1648. Můj překlad.
26. Tři vestfálské smlouvy neohlašují nový politický řád, nýbrž odkazují na Evropu jako na univerzální křesťanskou republiku, *republica Christiana*. Croxton argumentuje, že si vlivu úmluv na vznik „vestfálského“ systému svrchovaných států nikdo v literatuře o mezinárodních vztazích až do doby, kdy na ně v roce 1863 upozorňuje Pierre-Joseph Proudhon, nevšiml. Derek Croxton, *Westphalia* (New York: Palgrave MacMillan, 2013 ed.), 339–362. Samozřejmě, Vattel psal o systému zdánlivě „rovných“ a „svrchovaných“ států už v roce 1758, sto let po vestfálských úmluvách. Croxtonův úsudek je správný: to, co se později nazývá vestfálským systémem, není jediný možný pohled na řád, který se objevil během třicetileté války.
27. Anglický odborník na zvykové právo Matthew Hale, Seldenův žák, píše, že Bůh sice poskytl Desatero přikázání „jednomu národu, židovské církvi, přesto je vyhlásil, aby se stalo viditelným signálem celému světu na znamení divů a činů prozřetelnosti. Židovský národ je jako maják na hoře, jako mocný a velkolepý pilíř uprostřed světa, aby po dlouhé věky zřetelně a srozumitelně i nežidovské části světa oznamoval zásady přirozené spravedlnosti.“ Matthew Hale, *Treatise of the Nature of Laws in General*, cit. v Richard Tuck, *Natural Rights Theories* (Cambridge University Press, 1979), 163.
28. Evropské národní státy vedly válku o území, ale „nepřipravily se vzájemně o svrchovanost“. Viz Jackson, *Sovereignty*, 66.
29. Honoria ze *Summa Gloria* z Augšpurku na počátku zápasu o investituru v roce 1123 mluví o právu katolické církve odporovat nespravedlivým činům státu. Původ nalézá v Saulském království, prorok nezaložil absolutní vládu a Izraelité ji měli vždy omezenou boží spravedlností i později za panování pomazaného krále. Viz R. W. Carlyle a A. J. Carlyle, *A History*

of Medieval Political Theory in the West (Edinburgh: William Blackwood, 1950), 4:286–289. V roce 1159 se Jan ze Salisbury dovolával omezení moci židovských vládců v Deuteronomiu a požadoval, aby se dodržovaly zákony uvalené na prince světa Nejvyšším králem, z něhož mají strach všude na zemi... Božské právo se nemůže beztrestně pomíjet. John of Salisbury, *Policraticus*, ed. a přel. Cary Nederman (Cambridge University Press, 1990), 35–36.

30. John Fortescue, *In Praise of the Laws of England*, v *On the Laws and Governance of England*, ed. Shelley Lockwood (Cambridge University Press, 1997); Ofir Haivry a Yoram Hazony, „What Is Conservatism?“, *American Affairs* (Summer 2017), 221–225. Fortescue psal okolo roku 1470, nedatované vydání vyšlo cca 1543 během vlády Jindřicha VIII.
31. Slovní spojení „prastaré zvyky a výsady“ se objevuje v *Holandské deklaraci nezávislosti*, Zákonu o odvolání z roku 1581. Oliver J. Thatcher, ed., *The Library of Original Sources* (Milwaukee, WI: University Research Extension Co., 1907), 5:190. Podobně *Anglická petice práv* z roku 1628 formuluje „práva a svobody poddaných“ v „zákonech a svobodných zvyklostech království“.
32. Ohledně Seldena, viz Haivry, *John Selden and the Western Political Tradition*; Ofir Haivry a Yoram Hazony, „What Is Conservatism?“, esp. 225–230.
33. Yoram Hazony, *The Philosophy of Hebrew Scripture*, 151–152.

Kapitola IV

34. Roosevelt a Churchill prohlásili, že „respektují právo národů zvolit si svou formu vlády a hodlají obnovit svrchovaná práva a samosprávu všech, kdo o ně byli násilně připraveni“ (článek 3). *Atlantickou chartu* lze považovat za počátek konce řádu nezávislých národních států, a to kvůli jejímu odkazu na „probíhající... ustanovení širšího a stálého systému všeobecné

- bezpečnosti“ (článek 8). Stejně jako Woodrow Wilson předpokládal i Roosevelt, že imperialismus starého stylu bude nahrazen formou „kolektivní bezpečnosti“, která by částečně obcházela nový imperiální řád. Churchill sám byl obhájcem mimoevropské britské říše, takže pojem světového bezpečnostního systému snadno zapadal do jeho představy. Pokud jde o Rooseveltovy názory na křesťanství, viz Franklin Roosevelt, „Radio Address on the President's Sixtieth Birthday“, 30. ledna 1942.
35. Celé *Druhé pojednání o vládě* se dá číst jako komentář k hebrejské Bibli. Pro diskusi o Lockeově biblicismu, viz Joshua Mitchell, *Not by Reason Alone* (University of Chicago Press, 1993), 73–97; později Lockeův *Political Hebraism*. Liberální teorie společenské smlouvy je především výkladem smluv z hebrejské Bible. Viz Aviel Roshwald, *The Endurance of Nationalism*, 16; Michael Walzer, *Exodus and Revolution* (New York: Basic Books, 1985), 83–84. Tím ale netvrdí, že je liberálně společenská smlouva správný výklad biblického učení.
36. Locke je sice známý jako empirik, protože jeho pojednání *Esej o lidském chápání* (Oxford University Press, 1975 [1789]) je významným cvičením v empirické psychologii. Jeho *Druhé pojednání o vládě* už empirické pojetí do teorie státu nevnaší. Locke byl jedním z mála politických myslitelů své doby, který neargumentoval na základě dějinné zkušenosti (Trevor Colbourn, *The Lamp of Experience* [Indianapolis, v: Liberty Fund, 1998], 5–6), a tak *Druhé pojednání o vládě* začíná souborem zásad (axiomů) bez zjevného spojení s historickými a empirickými studiemi státu, když tvrdí, že (i) před vznikem vlády existovali lidé „v přirozeném stavu“, v němž byli (ii) „ve stavu dokonalé svobody“, stejně jako ve (iii) „stavu dokonalé rovnosti, kde neexistovala žádná nadřazenost nebo pravomoc jednoho člověka nad druhým“. Navíc (iv) se tento přirozený stav „řídí zákonem přírody“; a (v) ten není ve skutečnosti ničím jiným než lidským „rozumem“, který „učí celé lidstvo, jež se s ním bude radit“. Tento všeobecný rozum má vést k (vi) ukončení přirozeného stavu, kdy „společně souhlasí se vstupem do sjednoceného politického orgánu“ na základě svobodného souhlasu. (Viz John Locke, *Druhé pojednání o vládě*, části 4, 6–7, 15.) Z těchto zásad Locke vyvozuje povahu politického řádu pro všechny národy na zemi. Pokud jde o Lockeův racionalismus, Quinton dochází ke správnému závěru, že „v Lockeovi se obecný empirický popis znalostí spojuje s racionalistickou teorií morálky samozřejmých přirozených práv. ‚Morální znalosti,‘ říká Locke, ‚mohou dosáhnout skutečné jistoty stejně jako matematika.‘ Morální pravdy stejně jako geometrické věty považuje za prokazatelné. Když ve svém *Eseji o lidském chápání* [viz obzvláště 4.3.18] dospěl ke Knize IV, kde zaujal toto stanovisko, argumentuje pro něj překvapivě slabým způsobem. Locke zcela zapomněl na morální omylnost, která je naznačena v Knize I odmítnutím ‚vrozených praktických zásad‘. Základem Lockeovy politické teorie je právě tento etický racionalismus, který se stal oporou pro dogmatický liberalismus.“ Anthony Quinton, *The Politics of Imperfection* (London: Faber and Faber, 1978).
37. „Každý člověk je... z přirozenosti svobodný... nic ho nemůže podřídit pozemské moci než jeho vlastní souhlas.“ Locke, *Druhé pojednání o vládě*, oddíl 119.
38. Locke, *Druhé pojednání o vládě*, oddíl 55–69. Locke nedokáže zdůvodnit povinnosti mezi rodiči a dětmi po dovršení jejich dospělosti a uchyluje se k mojžíšskému přikázání „cti otce svého a matku svou“ (Exodus 20.11; Deuteronomy 5.16), aby jeho systém povinností fungoval (oddíl 66).
39. „Velký a hlavní cíl lidí, kteří se spojují do společenství a podřizují se vládě, je ochrana jejich majetku.“ Locke říká, že „majetkem“ myslí „životy, svobody a statky“ jedinců, kteří se spojují ve vládu. Locke, *Druhé pojednání o vládě*, oddíl 123–124, také 87, 173, 222. Locke neuznává existenci klanů, kmenů ani

- národů před založením státu. Jedinou společností, která ho zajímá, je lid nebo národ vzniklý náhodně, když nějaký počet lidí v přirozeném stavu vytvořil jedno společenství, tedy jeden lid pod jednou nadřazenou vládou“ (část 89). Locke, na rozdíl od empiriků jako Selden a Burke, politické pojetí národa nemá, píše Uday Singh Mehtaou, „Edmund Burke on Empire, Self-Understanding and Sympathy“, v *Empire and Modern Political Thought*, ed. Sankar Muthu (Cambridge University Press, 2012), 181; Ethan Alexander Davey, „Constitutional Self-Government and Nationalism“, *History of Political Thought* 35 (Autumn 2014), 458–484.
40. Jak uvádí *The Morning Chronicle*, 18. dubna 1794. Cit. Richard Bourke, *Empire and Revolution* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2015), 683. Burkeův vztah k Lockemu vyčerpávajícím způsobem popisuje Ofir Haivry, „The Political Personality“, v dizertační práci na University College London, 2005.
41. Jean-Jacques Rousseau, *On the Social Contract* (1762); Immanuel Kant, „Perpetual Peace“, v *Political Writings*, ed. H. S. Reiss, přel. H. N. Nisbet (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1991 [1795]), 93–130; Ayn Randová, *Atlas Shrugged* (New York, Signet, 1996 [1957]); John Rawls, *A Theory of Justice* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1972). Mé hodnocení se liší od Leo Strausse a jiných, kteří představují Rousseaua jako Lockeova kritika. Je sice pravda, že Rousseau požaduje návrat některých ctností kvůli udržení soudržnosti a také vedení války k obraně společnosti. Je však velmi přehnané chápat to jako rozchod s Hobbesem a Lockem, jenž spustil „první krizi modernity“, jak tvrdí Strauss v *Natural Right and History* (University of Chicago Press, 1953), 252. Co je nyní považováno za politický modernismus, ve skutečnosti vychází z anglické konzervativní tradice Fortescuea, Cokea, Seldena a zápasu proti absolutistickým teoriím puritánů v Anglii (Quinton, *The Politics of Imperfection*, 21). První krize moderního politického myšlení se objevuje s racionalistickými politickými teoriemi Hobbesa, Locke a Rousseaua, kteří odmítají konzervativní tradici (Quinton, *The Politics of Imperfection*, 29–31). Rousseau se zastává Lockeova axiomatického systému a právem jej zařadil do racionalistické tradice. Jeho názor, že „národ“ neexistuje, dokud jej stát nezaložil, a jeho navrhované „občanské náboženství“ určené potřebami státu (Rousseau, *O společenské smlouvě*, 1.6, 4.8) jsou náhražkou lockeovského racionalistického vesmíru, v němž zůstává Rousseauovo myšlení uvězněno.
42. Locke píše, že podle zákona přírody „lidstvo je jedním společenstvím“, které vytváří „jeden společenský druh odlišný od všech ostatních tvorů“. Národy vznikly lidskou zkažeností: „Kdyby té nebylo..., nebylo by zapotřebí..., aby se lidé oddělovali z velké a přirozené lidské společnosti a spojovali se do menších a rozdělených pospolitostí.“ (Locke, *Druhé pojednání o vládě*, oddíl 128.) Locke tak rozlišuje mezi přirozenou společností a „menšími a rozdělenými“ pospolitostmi vytvořenými dohodami k ochraně života a majetku. Tato menší sdružení, která mají vytvořit vládu, mohou sestávat z „jakéhokoli počtu lidí“, protože „to nenarušuje svobodu ostatních“. (Locke, *Druhé pojednání o vládě*, oddíl 95; viz také 89.) Locke ve své politické teorii považuje rozdělení lidské společnosti na nezávislé národy, jež vytvářejí hranice mezi lidmi, za zlo. Státní hranice mohou být vyznačeny kdekoli, nebo taky nikde – taková je povaha lockeovského státu. O vztahu mezi teorií společenské smlouvy a bezhraničního státu, viz Scruton, „In Defense of the Nation“, 320.
43. Liberální spisovatelé si nikdy příliš nevšíмали nacionalismu Anglie, Skotska, Nizozemska a Francie během období mezi Jindřichem VIII. a Americkou revolucí, jež trvalo 240 let. Liberální dějepisce se probouzí teprve na počátku Americké revoluce a Velké francouzské revoluce na konci 18. století a často

- popisuje obě revoluce jako konec tradičních národních ústav, začíná éra univerzální liberální ústavy rozumu. Ve skutečnosti se liberalismus v 19. a 20. století stal spojencem nacionalismu, nejznámějším příkladem je Mazzini, ale Hayek už ve 30. letech 20. století to považuje za „historickou náhodu“: „Skutečnost, že se liberalismus nejprve spojoval s nacionalismem, byla dílem historické náhody, stejně jako když v 19. století v Irsku, Řecku a Polsku a později v Itálii a Rakousku-Uhersku liberalismus zápasil s útlakem.“ Friedrich Hayek, „The Economic Conditions of Interstate Federalism“, *New Commonwealth Quarterly* 5 (September 1939), 131–149.
44. Montesquieu se domnívá, že pokud jde o obchod, „celý svět... je jedním státem, jehož jsou všechna společenství členy“. Montesquieu, *The Spirit of the Laws*, 20.23.
45. Mises obhajuje „světový superstát, hodný tohoto jména..., jenž má zajistit národům žádaný mír“. Ludwig von Mises, *Liberalism in the Classical Tradition*, přel. Ralph Raico (San Francisco: Cobden Press, 1985 [1927]), 150.
46. Podle Hayeka: „Zrušení národní suverenity a vytvoření účinného mezinárodní právního řádu je nezbytným doplňkem a logickým naplněním liberálního programu... Myšlenka mezistátní federace [je] logickým vývojem liberálního pohledu.“ Friedrich Hayek, „The Economic Conditions of Interstate Federalism.“
47. Mám na mysli teoretické spory mezi *Teorií spravedlnosti* Johna Rawlse a kritikou Roberta Nozicka *Anarchie, stát a utopie* (New York: Basic Books, 1974); nebo v ekonomickém prostoru diskuse mezi Johnem Maynardem Keynesem, *Obecná teorie zaměstnanosti, zájmu a peněz* (New York: Houghton Mifflin Harcourt, 1964 [1936]) a Friedrichem Hayekem, *Konstituce svobody* (University of Chicago Press, 1960); nebo v oblasti právní vědy mezi Herbertem Hartem, *Pojetí práva* (Oxford University Press, 1961) a Ronaldem Dworkinem, *Bereme právo*

vážně (New York: Gerald Duckworth, 1977). Je zvláště pozoruhodné, že univerzity představují současnou politickou teorii jako spor mezi Rawlsem a Nozickem, přestože oba zakládají své teorie na Lockeových svobodných a rovnoprávných jedincích v přirozeném stavu a na společenské smlouvě, která údajně vychází z jejich svobodného souhlasu. Viz Russell Kirk, *Rights and Duties* (Dallas, TX: Spence, 1997), 98.

48. Pohled na liberální model jako „správné strany dějin“ zpopularizoval prezident Bill Clinton. Viz Andrew J. Bacevich, *American Empire*, 32–38; David Graham, „The Wrong Side of the ‚Right Side of History‘“, *Atlantic*, December 21, 2015. Clintonův následník George W. Bush a Barack Obama jeho rétoriku převzali, Bush: „Věříme, že dějiny směřují ke svobodě.“ Proslov v The National Endowment of Democracy, Washington, DC, November 6, 2003.

Kapitola V

49. Viz moje diskuse, Kapitola XIV, sekce 2.
50. Císař Vilém II., „Order of the Day“ (Denní rozkaz), nalezeno v držení zajatých vojáků. Charles Andler, *Pan-Germanism* (Paris: Armand Colin, 1915), 81.
51. Hitler výslovně odmítá jak liberální stát společenské smlouvy, tak i národní stát, který vznikl sjednocením různých kmenů na základě jazyka a dějin, takové státy nazývá „nelegitimními zrůdami“. Stát má podle jeho názoru odlišný účel než národní stát, a to zaprvé „ochranu a podporu společenství tělesně a duševně stejnorodých lidí“, a to „sestavením a uchováním nejceněnějších rasových prvků“, kromě toho má povýšit rasu do „nadřazeného postavení“, dokud se nestane „královnou zeměkoule“. Adolf Hitler, *Mein Kampf*, přel. Ralph Manheim (New York: Houghton Mifflin, 1971 [1925]), 393, 396, 398. Aby se Němcům podařilo vyčistit svou „rasovou nákazu“, „museli by se stát pány světa“. Hitler, *Mein Kampf*, 688.

52. Anthony Smith rozlišuje Hitlerův nacismus od nacionalismu, protože nacismus zahrnuje „biologický imperialismus“ neslučitelný s existencí odlišných nezávislých národních států. Anthony Smith, *Nationalism in the Twentieth Century* (Oxford, Martin Robertson, 1979), 78–80. Podle jednoho německého učence hodlal Hitler „zničit systém národních států a vybudovat říši“. Münkler, *Empires*, 144. Jediné, co Hitler obdivoval na Británii, bylo její koloniální impérium. Viz Niall Ferguson, *Empire* (New York: Basic Books, 2002), 279–282.
53. Konrad Adenauer, *World Indivisible with Liberty and Justice for All* (New York: Harper and Brothers, 1955), 6–10. Viz také Jean Monnet, *Memoirs* (London: Collins, 1978), 285–286. Kancléř Helmut Kohl o 40 let později: „Evropské sjednocení je otázkou války a míru 21. století... Netoužíme se vracet k národnímu státu minulosti.“ *The Times*, February 3, 1996, cit. David Conway, *With Friends like These* (London: Civitas, 2014), 105.
54. Jak uvedla Margaret Thatcherová krátce po sesazení z úřadu: „Německo má v rámci Evropského společenství takovou převahu, že žádné důležité rozhodnutí nelze uskutečnit proti jeho přání. Za těchto okolností toto společenství moc Německa rozšiřuje, místo aby ji omezovalo.“ Margaret Thatcher, *The Path to Power* (New York: HarperCollins, 1995), 614.
55. Viz moje diskuse, Kapitoly XXI a XXIII.

Kapitola VI

56. Pečlivé zkoumání podobností mezi liberalismem a marxismem, zejména morálních rozdílů mezi nimi, Ryszard Legutko, *The Demon in Democracy* (New York: Encounter, 2016). Stále významnější jsou také studie zkoumající dějinné souvislosti mezi liberalismem a imperialismem, včetně Uday Singh Mehta, *Liberalism and Empire* (Chicago: University of Chicago Press,

- 1999); Jennifer Pitts, *A Turn to Empire* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2006).
57. G. H. W. Bush popsal nový světový řád fantaskním způsobem: „Sto generací hledalo prchavou cestu k míru... Dnes bojuje nový svět o svůj zrod, o jiný svět, než jaký jsme znali. Svět, v němž vláda práva nahradí vládu džungle.“ George H. W. Bush, „Address to a Joint Session of Congress on the Persian Gulf Crisis and the Federal Budget Deficit“, September 11, 1990.
58. Jürgen Habermas popisuje „transnacionalismus“ jako „globální domácí politiku bez světové vlády... zasazenou do rámce světové organizace s pravomocí nastolit mír a lidská práva.“ Habermas, *The Divided West* (Malden, MA: Polity Press, 2006), 136. Viz také Jeremy Rabkin, *Law Without Nations?*, 41–43.
59. Ludwig von Mises, *Liberalism in the Classical Tradition*, 150.
60. João Carlos Espada poznamenává, že demokracie v Evropě se vnímá jako „dogmatický racionalismus“, který se liší od angloamerického pragmatismu, tradicionalismu a zdravého rozumu. Proto výuka v Evropě z velké části přehlíží anglickou a americkou tradici, protože ji považuje za neúplné vyjádření liberálně-demokratické vlády, „ta našla svůj plný výraz až ve Francouzské revoluci v roce 1789“. João Carlos Espada, *The Anglo-American Tradition of Liberty* (New York: Routledge, 2016), 10, 109, 187–188. Evropský pohled dnes proniká do Británie a Ameriky.
61. Viz diskuse Část třetí.
62. O pluralismu raného moderního evropského řádu viz Henry Kissinger, *World Order*, 35.

Kapitola VII

63. O americké globální politice po skončení studené války viz Andrew J. Bacevich, *American Empire*. Autor dochází k závěru, že „mít velmi silný vliv ne v jedné, ale v několika oblastech klíčového geopolitického významu, pohrdat legitimitou politických

a hospodářských zásad kromě svých vlastních, prohlašovat stávající řád za nedotknutelný, prosazovat nezpochybnitelnou vojenskou nadřazenost globálním rozmístěním své vojenské síly určené k donucování: tak se chová národ impéria... Ať se vám to líbí nebo ne, Amerika je dnes Řím.“ (str. 244). Nebo jinak: „Vznikající globální řád potřebuje vymahatele. To je nové břímě Ameriky.“ Thomas Friedman, „A Manifest for a Fast World“, *New York Times Magazine*, March 28, 1999. Viz také Thomas Friedman, *The Lexus and the Olive Tree* (New York: Picador, 1999), 465–468; Francis Fukuyama, *The End of History and the Last Man* (New York: Free Press, 1992) a Šimon Peres, *The New Middle East* (New York: Henry Holt, 1995), a mnoha dalších.

64. O konzervativní (nebo „tradicionalistické“) škole v anglické politické teorii viz Anthony Quinton, *The Politics of Imperfection*; J. G. A. Pocock, *The Ancient Constitution and the Feudal Law* (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1987 ed.), zvl. 30–55, 148–181; Harold J. Berman, „The Origins of Historical Jurisprudence: Coke, Selden, Hale“, *Yale Law Journal* 103 (May 1994), 1652–1738; H. Trevor Colbourn, *The Lamp of Experience*; Russell Kirk, *Rights and Duties*; Ethan Alexander-Davey, „Restoring Lost Liberty: François Hotman and the Nationalist Origins of Constitutional Self-Government“, *Constitutional Studies* 1 (2016), 37–66; Ofir Haivry, *John Selden and the Western Political Tradition*; Ofir Haivry a Yoram Hazony, „What Is Conservatism?“
65. I po osvícenství, jež biblické citáty zdiskreditovalo, se myšlení Izraelitů stále předává z generace na generaci. Michael Lind píše o současných Spojených státech, kde „kalvinismus a zvykové právo (common law) vytvořily možná nejbibličtější národní kulturu na světě“. Michael Lind, *The Next American Nation* (New York: Free Press, 1996), 272.

Část druhá

Kapitola IX

1. Lidé často jednají na základě smíšených pohnutek. Je běžné, že rodiče rozšiřují svůj majetek, částečně z touhy prospět svým dětem; voják si může chtít zlepšit svou pověst nejen kvůli službě vlasti. To však neznamená, že nejednají ku prospěchu společnosti.
2. Rozšíření vlastního já popsal již David Hume, který tvrdí, že cítíme hrdost a stud s ohledem na věci, které jsou „naší součástí nebo něčím spřízněným“ (*A Treatise of Human Nature*, 2.1.5), včetně hrdosti na rodinu a vlast (2.1.9). Hume dospívá k závěru, že taková hrdost je ve skutečnosti láska (2.2.1). O podobné teorii ve světle nedávného psychologického výzkumu, viz Jonathan Haidt, *The Righteous Mind* (New York: Vintage, 2012), 256–318.
3. O morálním významu vzájemné oddanosti David Leslie Miller, *On Nationality* (Oxford University Press, 1992), 65–80; Bernard Yack, *Nationalism and the Moral Psychology of Community* (Chicago: University of Chicago Press, 2012), 169–183.
4. Další malé instituce odolné díky vzájemné loajalitě mezi členy, kteří se navzájem osobně znají, jsou malá města nebo vesnice, církve, místní politické organizace a svazy či pouliční gangy.
5. Přenos rodinné, kmenové nebo národní oddanosti na děti nenastává automaticky ani stejným způsobem. Síla, s níž svou oddanost pociťují, se liší v závislosti na přítomnosti nebo nepřítomnosti nebezpečných okolností pro rodinu, klan, kmen nebo národ, o něž se jedná. Záleží také na tom, jak rodiče prožívají problémy své rodiny, kmene a národa, i na citlivosti dítěte. Některé děti odolávají oddanosti svých rodičů a silněji je ovlivňují učitelé, duchovní nebo vojenští velitelé, kteří se neformálně stávají zástupnými rodiči. A samozřejmě i oddanost z dětství se někdy oslabí nebo zanikne, je-li zrazena důvěra, která ji podmiňuje.

6. Použití pojmu „soudržnost“ pochází z J. S. Mill, *Representative Government*, v *Utilitarianism, on Liberty, and Considerations on Representative Government*, ed. Geraint Williams (London: Everyman, 1993 [1861]), 241; Henry Sidgwick, *The Elements of Politics* (n.p.: Elibron Classics, 2005 [1891]), 233, 276. Jak píše Sidgwick: „Co je opravdu podstatné... pro národ je..., že osoby, které ho tvoří, by měly cítit, že patří jedna k druhé, že jsou členy jednoho nadřazeného kolektivu, jaký nelze vyvodit z prostého faktu společné vlády; i v případě likvidace vlády válkou nebo revolucí by držely pevně při sobě“ (202). To se také vztahuje na jev, který Mill nazval „družným pocitem“ (392); nebo na „pouta citu“ v J. G. Herder, *Ideas for a Philosophy of the History of Mankind*, v *Herder on Social and Political Culture*, ed. a přel. F. M. Barnard (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1969 [1784–1791]), 324; a na „cit vzájemné podpory, čelíme-li ostatním skupinám“ v Max Weber, „The Nation“, v *From Max Weber*, přel. a eds. H. H. Gerth a C. Wright Mills (Oxford, UK: Oxford University Press, 1946 [1921]), 172.
7. Výstižná diskuse o řádu kmenů a klanů se objevuje v Mark Weiner, *The Rule of the Clan* (New York: Farrar, Straus and Giroux, 2013); Azar Gat, *Nations* (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2013), 29–66. Také v Adam Ferguson, *An Essay on the History of Civil Society*, ed. Fania Oz-Salzberger (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1995 [1767]), 85. Steven Grosby poukazuje na biblický klan (mišpacha) jako pododdíl kmene (ševet), rodina (bejt av) je tak pododdílem klanu. Dvanáct kmenů jsou pododdíly Izraelitů jako národa (am). Steven Grosby, *Biblical Ideas of Nationality* (Winona Lake, v: Eisenbrauns, 2002), 15–22.
8. Podle běžného názoru panujícího mezi akademiky je národ pouhou smyšlenkou (fikcí) nebo nedávným vynálezem. Kromě jiných viz Hans Kohn, *The Idea of Nationalism* (New York: Macmillan, 1948); Elie Kedourie, *Nationalism* (Oxford, UK: Blackwell, 1960); Ernst Gellner, *Nations and Nationalism* (Ithaca, NY: Cornell University Press, 2006 [1983]); Eric Hobsbawm, *Nations and Nationalism Since 1780* (Cambridge University Press, 1990); Benedict Anderson, *Imagined Communities* (New York: Verso, 1991). Pro kritický pohled na názor, že jsou národy vynálezem moderní doby, viz Anthony Smith, „The Myth of the ‚Modern Nation‘ and the Myths of Nations“, *Ethnic and Racial Studies*, January 1988, 1–26; Azar Gat, *Nations*, 214–220; Susan Reynolds, *Kingdoms and Communities in Western Europe, 900–1300* (Oxford University Press, 1984), 255–256; Len Scales a Oliver Zimmer, eds., *Power and the Nation in European History* (Cambridge University Press, 2005).
9. Jeremiáš 32.39; Ezechiel 11.19; Knihy kronik 2.30.12.
10. Tento model politické společnosti odmítá protiklad mezi tradicionalistickými společnostmi, zaměřenými na komunitu, a moderními společenstvími, orientovanými na individualitu. Pro paralelní diskusi, jež nabízí poněkud odlišný přístup, Bernard Yack, *Nationalism and Moral Psychology of Community*, 44–67. K tématu oddanosti Andrew Oldenquist, „Loyalties“, *Journal of Philosophy* 79 (1982), 173–193; George Fletcher, *Loyalty* (Oxford, UK: Oxford University Press, 1995); Richard Rorty, „Justice as Loyalty“, *Ethical Perspectives* 4 (1997), 139–149; Anna Stilz, *Liberal Loyalty* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2009); John Kleinig, *On Loyalty and Loyalties* (Oxford, UK: Oxford University Press, 2014). Pro diskusi o problému, který kolektivní vazby představují pro liberálně politické myšlení, viz Alisdair MacIntyre, *After Virtue* (Notre Dame, v: Notre Dame University Press, 1981); Michal Sandel, *Liberalism and the Limits of Justice* (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1982); Charles Taylor, *Sources of the Self* (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1989); Amitai Etzioni, *The Spirit of Community* (New York: Simon

- and Schuster, 1993); Will Kymlicka, *Multicultural Citizenship* (Oxford, UK: Oxford University Press, 1995); Patrick Deneen, *Why Liberalism Failed* (New Haven, CT: Yale University Press, 2018).
11. Základem pocitu rodinné příbuznosti mezi národy je společný jazyk, náboženství nebo právo. Ty však často válkám nezabrání – jako v případě amerických válek s Británií. Teprve boj proti společnému nepříteli se stává záznamem pradávných úzkých vztahů, které mohou být občas oživeny podmínkami společné nepřízně osudu nebo společného vítězství.
 12. Nic z toho nemá za cíl popírat možnost soucitu vůči lidem nebo ostatním živým tvorům obecně. Sklon ztotožnit se s druhými a pomáhat jim je samozřejmě rozšířený a neomezuje se na vlastní společenství. Na druhou stranu soucit ve většině případů motivuje pouze krátkodobé projevy laskavosti, což může být významné v dané situaci, ale nezakládá trvalý závazek jako vzájemná oddanost. Protože je soucit poměrně slabý a nespolehlivý, nehraje důležitou roli při vytvoření a udržení politického řádu, který poskytuje pomoc průběžně a je výsledkem vzájemné loajality společenství. Pro pečlivé prozkoumání viz Eric Schliesser ed., *Sympathy* (Oxford University Press, 2015).
 13. Viz David Leslie Miller, *On Nationality*, 42–45.
 14. Některé národy včetně Angličanů a Francouzů chrání tradice smíšených národních kořenů.
 15. O narušené schopnosti myslet jako kolektiv v liberální společnosti viz Jonathan Haidt, *The Righteous Mind*, 111–133.
 16. Často se tvrdí, že k lidské totožnosti může přispět mnoho činitelů. Avšak různé „totožnosti“, o nichž je řeč, pouze vytvářejí nové klany nebo kmeny, dokonce i když zrcadlí nový obsah neznámý z dřívějších dějin lidstva.
 17. Kulturní dědictví není samozřejmě nikdy jednotné. Národní tradice mají mnoho pramenů a každý kmen, klan a rodina v jejím rámci vynáší a rozvíjí jiné, často v soutěži s ostatními.

Kapitola X

18. Taková diskuse se obvykle dovolává Thomase Hobbesa, *Leviathan* 1.13–14; Johna Locke, *Druhé pojednání o vládě*, část 97; nebo Jeana Jacquese Rousseaua, *O společenské smlouvě*, 1.6.
19. Jak píše Hume: „Nic není jasnějším důkazem, že teorie... je chybná, než zjištění, že vede k paradoxům, které odporují všeobecným postojům lidstva a praxi i názorům všech národů a věků. Učení, které zakládá všechny legitimní vlády na původní smlouvě... je jednoduše toho druhu.“ David Hume, „Of the Original Contract“, v *Essays*, ed. Eugene F. Miller (Indianapolis, v: Liberty Fund, 1985 [1753]), 465–487, zvl. 486. Odmítnutí společenské smlouvy jako základu státu se objevuje také v Adam Smith, *Lectures on Jurisprudence* (Indianapolis, v: Liberty Fund, 1982 [1766]), 402–404; Ferguson, *An Essay on the History of Civil Society*, 24–29, 118–120; Edmund Burke, *Reflections on the Revolution in France*, v *Revolutionary Writings*, ed. Iain Hampsher-Monk (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2014), 32–33, 100–101; Benjamin Constant, „Principles of Politics“, v *Political Writings*, ed. Biancamaria Fontana (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1988 [1815]), 176–178; G. F. W. Hegel, *Philosophy of Right*, (New York: Oxford University Press, 1967 [1820]), 156–167; J. S. Mill, *Representative Government*, 212; Theodor Herzl, *The Jewish State*, (New York: Herzl Press, 1970 [1896]), 91–94.
20. Tato stručná diskuse o politickém řádu v kmenech a klanech je nutně neúplná, protože jej nelze pochopit bez ocenění úlohy kavodu. Tento hebrejský pojem často překládaný jako „čest“ nebo „zbožnost“ odkazuje na váhu a význam, jakých požívají starší a mocnější členové kolektivu, jejich chování i pohled na svět. Není to pouze vzájemná oddanost, která je příznačná pro lidská společenství, ale také posloupnost (hierarchie) v rámci společenství ustanovená uznáním rozdílů kavodu mezi jednotlivými členy. Zkoumání této záležitosti viz Roger Scruton, *The*

- Meaning of Conservatism* (New York: Palgrave, 2001 [1980]), 23–25.
21. Jak se uvádí v biblických knihách Soudců a Samuela, které popisují původní úspěch izraelitských kmenů jako dobrovolného společenství a úpadek společného státu, jenž vyústil v občanskou válku a bezbrannost vůči cizincům. Když se ukáže, že kmenová vojenská organizace není pro stálé armády sousedících států soupeřem, požadují kmeny národní vládu – nebo, jinými slovy, krále. Pro diskusi viz Yoram Hazony, *The Philosophy of Hebrew Scripture* (Cambridge University Press, 2012), 144–150.
 22. Tato ochota přispět k národnímu státu je výsledkem základní důvěry možné pouze v komunitě považované za vlastní. Viz Sidgwick, *The Elements of Politics*, 201–203, 276; David Leslie Miller, *On Nationality* (Oxford, UK: Oxford University Press, 1995), 90–98; Roger Scruton, *England and the Need for Nations* (London: Civitas, 2004), 6–12, 24–25.
 23. Národní stát nevládne nad každým členem zakládajícího národa ani nad všemi členy svého národa. Jak ovšem poukazuje Bernard Yack, nacionalisté se lépe starají, aby hranice umožnily národní svobodu a sebeurčení, což je důležitější než dokonalá shoda mezi politickými a národními hranicemi. Bernard Yack, *Nationalism and the Moral Psychology of Community*, 122–123. Viz moje pojednání o národní svobodě v kapitole XIII.
 24. O Athénách a městských státech řeckého helénistického národa viz Aviel Roshwald, *The Endurance of Nationalism* (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2006), 26–30; Jonathan Hall, *Hellenicity* (Chicago: University of Chicago Press, 2002). Ledecky se uvádí, že Athéňané byli „národ“, v Edward Cohen, *The Athenian Nation* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2000), ale hovořit o Athénách jako o národu je matoucí, jestliže je součástí řeckého národa, jehož městské státy byly státy kmenové, jimž se nepodařilo sloučit a založit národní stát.

Kapitola XI

25. V diskusi rozvádím Burkeho známé srovnání mezi smlouvou založenou „na dohodě o partnerství v oblasti obchodu s pepřem, kávou, kalikem nebo tabákem“ a domácím partnerstvím na udržení společnosti. Viz Edmund Burke, *Reflections on the Revolution in France*, 100–101. O „odmítnutí výpočtu pomíjivých výhod“ v partnerství, viz Michael Kochin, „The Constitution of Nations“, *The Good Society* 14 (2005), 68–76.
26. Genesis 12.3; Kniha Ámos 3.2. Srovnej Genesis 10.31, 22.18.

Kapitola XII

27. Marc van de Mieroop, *Cuneiform Texts and the Writing of History* (New York: Routledge, 1999), 70.
28. Podle Manentova výstižného hesla: „Město znamenalo válku a svobodu. Impérium znamenalo mír... a blahobyt.“ Pierre Manent, *A World Beyond Politics?* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2006), 48.
29. „Feudální“ řády středověké Evropy a Japonska byly vysoce rozvinutými podobami kmenové a klanové společnosti. Jak píše Brierly, diskuse o „státu“ s odkazem na tato a další období lidských dějin je přežitá. James Brierly, *The Law of Nations*, 2. vyd. (Oxford, UK: Oxford University Press, 1936), 3. Současný argument pro anarchický či feudální politický řád je v Hedley Bull, *The Anarchical Society*, 4. vyd. (New York: Columbia University Press, 2012). O přechodu od feudalismu k národnímu státu viz Hendrik Spruyt, *The Sovereign State and Its Competitors* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1994).
30. Mnoho císařů vyvinulo velké úsilí, aby jejich osobní rysy vešly ve známost, přičemž cílem bylo získat loajalitu poddaných. Výsledek má ale velmi daleko k oddanosti skutečné důvěrně známé osobě.
31. O lidské jednotě jako systémové zásadě imperiálního státu viz Michael Walzer, „Nation and Universe“, v *Tanner Lectures on*

- Human Values* (Salt Lake City: University of Utah Press, 1990), 11:538–542.
32. Viz Theodor Herzl, „Judaism“, v *Zionist Writings*, přel. Harry Zohn (New York: Herzl Press, 1973), 51.
 33. Adam Ferguson, *An Essay on the History of Civil Society*, 29.
 34. Viz Druhá část, poznámka 12.
 35. Azar Gat, *Nations*, 111–131.
 36. Dějepisci často popisují hrozbu vzpoury podrobených národů motivovanou hospodářským útlakem. Vykořisťování je bezpochyby přítomné ve většině případů imperiálního útlaku. Důraz na tuto skutečnost však zastírá podobnost mezi střety sousedních, nezávislých národů a těmi, které vznikají v imperiálním státu jejich podrobením.
 37. Zastánci impéria se zpravidla nepovažují za vykořisťovatele ostatních národů. Vyskytují se samozřejmě výjimky, jak dokládá Niall Ferguson na příkladu vzestupu britského koloniálního impéria. Niall Ferguson, *Empire* (New York: Basic Books, 2002). Pro vyváženější popis viz Anthony Pagden, *Lords of All the World* (New Haven, CT: Yale University Press, 1995); David Armitage, *The Ideological Origins of the British Empire* (Cambridge University Press, 2000).

Kapitola XIII

38. Genesis 6.5–8.14, 11.1–9.
39. Trojí rozlišování mezi městskými státy, národními státy a impériem probírá v: Steven Grosby, *Biblical Ideas of Nationality*, 29–39, 121–122; Yoram Hazony, „Empire and Anarchy“, *Azure* 12 (Winter 2002), 27–70; Azar Gat, *Nations*, 3, 83.
40. J. S. Mill považuje společné dědictví národa za výtvar částí lidstva „spojeného vzájemnými sympatiemi, jaké neexistují mezi jinými lidmi“. Založeny jsou na „shodných politických předchůdcích, na společných národních dějinách a vzpomínkách, na společných pocitech hrdosti a potupy, radosti a lítosti

- spojených s událostmi v minulosti“. J. S. Mill, *Representative Government*, 391. Ohledně náboženství jako hlavního činitele při určování národnosti viz Gertrude Himmelfarb, „The Dark and Bloody Crossroads: Where Nationalism and Religion Meet“, *The National Interest* 32 (Summer 1993), 53–61. Ohraničená země nebo území je typickou součástí národního dědictví. Všimněme si však, že svou totožnost získala od národa, který v ní žije, a nikoli od území, jak se často tvrdí. Ohledně diskuse na toto téma viz esej Stevena Grosbyho „Territoriality“ v *Biblical Ideas of Nationality*, 191–212.
41. David Leslie Miller, *On Nationality*, 19–27; Azar Gat, *Nations*, 23. Vyhnul jsem se pojmu „etnicita“, oblíbenému v akademické literatuře, protože mi připadá, že pouze přispívá ke zbytečnému množení pojmů. Řecké slovo „ethnos“ bývá tradičně překládáno jako „národ“ nebo „lid“.
 42. Nacionalista podporuje nejen nezávislost národa, ale také jeho sjednocení, podle Josepha Ellise byl George Washington „nejnacionalističtější ze všech nacionalistů“, protože během americké války za nezávislost i po ní neochvějně trval na sjednocení pod silnou ústřední vládou. Joseph Ellis, *The Quartet* (New York: Vintage, 2015), 109.
 43. Kniha Micheáš 4.4. Srovnej První kniha královská 1.4.25.
 44. Exodus 15.20–21.
 45. Milton a Rose Friedman, *Free to Choose* (New York: Harcourt Brace, 1979).
 46. O „bolesti“ lze mluvit obrazně, když se hovoří o bolesti rodiny, protože to není přesně totéž jako bolest jednotlivce, přestože rodinné hoře není o nic méně skutečné. Rozlišení vyžaduje pojem „obrazně“, což je ale v rozporu s jeho obvyklým aristotelovským významem.
 47. Viz Lenn Goodman, „The Rights and Wrongs of Nations“, v *Judaism, Human Rights, and Human Values* (Oxford, UK: Oxford University Press, 1998), 143. Akademická literatura

má sklon zdůrazňovat vliv moderních komunikačních prostředků na kolektivní zkušenost. Jak ale vysvětluje Gat, negramotné společnosti mají svůj vlastní způsob širokého kulturního přenosu, včetně sítě náboženských středisek po celé zemi či veřejných shromáždění ve dnech trhu, kde si lidé vyslechnou nové zprávy, potulné hudebníky, básníky, vypravěče a předčítače. Viz Azar Gat, *Nations*, 12–13.

48. O „kolektivní samosprávě“ viz David Leslie Miller, *On Nationality*, 88–89.

Kapitola XIV

49. O násilí v řádu kmenů a klanů viz Steven Pinker, *The Better Angels of Our Nature* (New York: Penguin, 2012), zvl. 47–55.
50. Ve federálním nebo podobném režimu budou existovat místní soudy a policie a dokonce místní zákony. Ty jsou odpovědné a podřízené národní vládě. Viz Kapitola XV.
51. J. G. Herder, *Ideas for a Philosophy of the History of Mankind*, 324. Hume se vyjadřuje podobně, když poukazuje na nedostatek zájmu velké části národa o války, jež se vedou daleko od domova. V důsledku, píše Hume o impériu, „nemůže být jeho pád... nikdy daleko od jeho vzniku“. David Hume, „Of the Balance of Power“, *Essays*, ed. Eugene F. Miller (Indianapolis, v: Liberty Fund, 1985 [1753]), 340–341. Montesquieu, Burke a Adam Smith také vyjadřují nesouhlas s impériem. Jejich názory jsou předmětem zkoumání Michaela Moshera, Uday Singh Mehta a Emmy Rothschildové v *Empire and Modern Political Thought*, ed. Sankar Muthu (Cambridge University Press, 2012).
52. Mill říká o Angličanech v Indii, že zasahovali „téměř vždy na nesprávném místě. Skutečné příčiny, které určují blahobyt a bídu, zlepšení nebo zhoršení života obyvatel jsou jim neznámé. Nemají potřebné znalosti ani tušení o jejich existenci, natož aby pochopili, jak fungují. I nejdůležitější britský zájem může

být... špatným řízením země ohrožen téměř do krajnosti, aniž by si toho všimli.“ J. S. Mill, *Representative Government*, 418.

53. Toto není nevýznamný úspěch vzhledem k tomu, že od roku 1337 do roku 1453 obětovalo pět anglických králů ohromné prostředky na neplodné úsilí o dobytí Francie. Novějším příkladem likvidační politiky poslouží dělení Polska, které ukončilo nezávislou existenci polského národa v roce 1795. Žádná z okupačních mocností – Rakousko, Rusko a Prusko – nebyla národním státem.
54. Srovnatelné stanovisko vyjádřené jiným způsobem je v: Henry Kissinger, *World Order* (New York: Penguin, 2014), 37, 41–44.
55. Hitler prohlásil, že slovanské národy budou pro Německo tím, čím je Indie pro Brity. Ferguson, *Empire*, 279.
56. Debatu o knize Fritze Fischera *Germany's War Aims in the First World War* (New York: Norton, 1968) vyprovokoval Fischerův výrok, že Německo musí nést velkou část viny za první světovou válku. I bez přijetí takového závěru lze uznat jeho argumentaci, že Němce motivovala imperialistická strategie, připravovali se na ni celá léta a zjevně přivítali srbskou krizi jako příležitost k naplnění své vize. Tyto skutečnosti umožňují připsat vinu za válku Německu, ovšem jen za předpokladu, že britský a francouzský imperialismus nehrály při vyvolání krize a prodlužování války žádnou, nebo jen podružnou roli. Knihy jako Christopher Clark, *The Sleepwalkers* (New York: HarperCollins, 2012), které dokazují, že první světová válka vznikla náhodou, mají tendenci opomíjet nebo snižovat význam desetiletí imperialistického soutěžení a sporu o vládu nad světem, které dovedly Německo ke střetu s Británií. Jedinými zločinci se stávají srbští nacionalisté, jejichž pletichy byly bezprostřední příčinou války. Pro přehlednost sporu ohledně Fischerova tvrzení viz John C. G. Röhl, „Goodbye to All That (Again)? The Fischer Thesis, the New Revisionism, and the Meaning of the First World War“, *International Affairs* 91 (2015). Ohledně

- německých říšských snah viz také Vejas Gabriel Liulevicius, *War Land on the Eastern Front* (Cambridge University Press, 2005); Pierre Manent, *A World Beyond Politics?*, 83–84.
57. Američané se dlouho a důsledně vyhýbali záboru zámořských držav. Prezident Grover Cleveland v roce 1893 tvrdil, že připojení Havaje byla zvrácenost. „Posláním našeho národa je vybudovat a vytvořit lepší zemi z toho, co máme, namísto připojování ostrovů.“ Citováno v John Judis, *The Folly of Empire* (New York: Scribner, 2003), 26.
 58. Stuart Creighton Miller, *Benevolent Assimilation* (New Haven, CT: Yale University Press, 1984). Pro exemplární příklad imperialistických snah té doby viz Theodore Roosevelt, „Expansion and Peace“, *The Independent*, December 21, 1899, v *The Strenuous Life* (Mineola, NY: Dover, 2009 [1910]), 11–18.
 59. Roosevelt, původně vášnivý obhájce amerického impéria, přešel na druhou stranu a útočil na „profesionální internacionalisty“ a „módní výstředníky, kteří oslabují zdravý nacionalismus“. Citováno v Judis, *The Folly of Empire*, 113. Američtí prezidenti nedokázali vzbudit zájem svého národa o války v zámoří, dokud Japonci v roce 1941 nenapadli Pearl Harbor.
 60. Zvrácenost této dvojakosti možná nejlépe ukazuje skutečnost, že Anglie, jejíž právní tradice zvykového práva (common law) doma otroctví zakazovala, byla hlavní mocností obchodování s otroky a její obchodní lodě přepravily miliony afrických otroků do Severní i Jižní Ameriky. Ke konci 18. století ovlivnil britskou politiku silný křesťanský aktivismus, a tak se přidala k celosvětovému úsilí o zrušení otroctví. (Viz David Brog, *In Defense of Faith* [New York: Encounter, 2010], 125–156.) Ale ani tato změna nezabránila Británii v rozšiřování své říše nebo v přesvědčení, že přináší lidstvu křesťanství a civilizaci.
 61. Americká podpora řádu nezávislých národních států však nebyla jednoznačná. Ani nadšení prezidenta Wilsona z principu sebeurčení národů mu nebránilo, aby usiloval o založení Společnosti národů čili organizace mezinárodní vlády, která by právně prosazovala „pravidla chování mezi vládami“ – přesný opak sebeurčení svých členských států. (League of Nations Covenant, Preamble and Articles 10–17). Také Franklin Roosevelt během druhé světové války spojil národní sebeurčení s vírou v „trvalý systém světové bezpečnosti“ (Atlantic Charter, Article 8). Jeho otevřený antiimperialismus mu nepřekážel v budování nového světového řádu.
 62. Emer de Vattel, *The Law of Nations*, 3.47–48. K obecnější diskusi na téma svobody, která vyžaduje „diverzifikaci a decentralizaci moci ve společnosti“ viz Robert Nisbet, „The Contexts of Democracy“, v *The March of Freedom*, ed. E. J. Feulner Jr. (Washington, DC: Heritage Foundation, 2003), 223; Michael Oakeshott, „The Political Economy of Freedom“, v *Rationalism in Politics and Other Essays* (Indianapolis, v: Liberty Fund, 1991 [1962]), 388–389.
 63. Lenn Goodman, „The Rights and Wrongs of Nations“, 154–155.
 64. V Indii a v Izraeli sice mnoho muslimů zastává vojenské a vládní funkce, to však nic nemění na problému, do jaké míry se mohou muslimské komunity integrovat.
 65. Napoleon odvozoval své názory z ideologie Francouzské republiky, Benátky ale zničil ještě předtím, než se ve Francii zmocnil vlády. Viz R. R. Palmer, *The Age of the Democratic Revolution* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1959).
 66. Moses Hess, *Rome and Jerusalem*, přel. Meyer Waxman (New York: Bloch, 1918 [1862]).
 67. O slavném kritice racionalistické spekulace v politické filosofii viz Michael Oakeshott, „Rationalism in Politics“, *Rationalism in Politics and Other Essays*. O rozdíl mezi racionalismem a empirismem v politice viz Thomas Sowell, *A Conflict of Visions*, rev. vyd. (New York: Basic Books, 2007); Gertrude Himmelfarb, *The Roads to Modernity* (New York: Vintage Books, 2005); Yuval Levin, *The Great Debate* (New York: Basic

- Books, 2014); João Carlos Espada, *The Anglo-American Tradition of Liberty* (New York: Routledge, 2016); Ofir Haivry a Yoram Hazony, „What Is Conservatism?“, *American Affairs* (Summer 2017). O racionalismu a empirismu ve vědě viz Yoram Hazony, „Newtonian Explanatory Reduction and Hume's System of the Sciences“, v *Newton and Empiricism*, eds. Zvi Biener a Eric Schliesser (Oxford University Press, 2014), 138–170. Jak zdůrazňuje Quinton, konzervativní námitka proti „abstraktnímu“ teoretizování neznamena odmítat zobecnění založené na zkušenosti, bez níž by nebylo možné vůbec myslet. „Obecné zásady, odvozené empiricky, jsou použitelné jen omezeně.“ Anthony Quinton, *The Politics of Imperfection* (London: Faber and Faber, 1978), 13.
68. J. S. Mill, *Representative Government*, 140–141. Podobná tvrzení ve prospěch systémů mnoha vzájemně soutěžících států se objevují v David Hume, „Rise of Arts and Sciences“, *Essays*, 118–123; Adam Ferguson, *An Essay on the History of Civil Society*, 59–62; William McDougall, *Ethics and Some World Problems* (London: Methuen, 1924), 46–48; Anthony D. Smith, *The Ethnic Origins of Nations* (Cambridge, MA: Blackwell, 1986), 218; Pierre Manent, „Democracy Without Nations?“, v *Modern Liberty and Its Discontents*, eds. Daniel Mahoney a Paul Seaton (New York: Rowman and Littlefield, 1998), 195. Empirickou obhajobu plurality národních pohledů nelze zaměňovat s německým romantismem nebo francouzským „postmodernismem“, které v politice a etice popírají pravdu. Empirické hledisko považuje rozmanitost národních perspektiv za výhodu na cestě za pravdou.
69. Byla to právě tato otupělost impéria, kterou měl generál de Gaulle na mysli, když předpovídal, že sjednocená Evropa se stane „materialistickou bezduchou masou bez idealismu“. Cit. v Margaret Thatcher, *Statecraft* (New York: HarperCollins, 2002), 365 (česky Umění vládnout, Prostor, Praha 2003).
70. Friedrich Hayek, „The Economic Conditions of Interstate Federalism“, *New Commonwealth Quarterly* 5 (September 1939), 131–149.
71. Margaret Thatcherová, *Statecraft*, 374–376, 420. Podobně popisuje celou záležitost vyčerpávajícím způsobem Dani Rodrik, *The Globalization Paradox* (New York: Norton, 2011).
72. Thatcherová dospěla k závěru, že tzv. přenos pravomocí na Evropskou unii dovoluje institucím Unie rozšiřovat svou moc a vládu. Britové byli naivní, že to dovolili. Britská vláda sice měla v unijních institucích slovo, ale nikoli opravdovou moc. Margaret Thatcher, *Statecraft*, 368.
73. Zásada národního sebeurčení sama o sobě nevyžaduje demokratickou podobu vlády ani tradici, která by se týkala svobod jednotlivce. David Leslie Miller, *On Nationality*, 90; John Plamenatz, *On Alien Rule and Self-Government* (London: Longmans, 1960).
74. Jak vysvětluje Miller, starost o všeobecnou ochranu práv, bez zřetele na jiné záležitosti, neúprosně vede k „laskavému imperialismu“. David Leslie Miller, *On Nationality*, 77. Stojí například za Sidgwickovým požadavkem rozšiřovat liberální impérium a vytvářet „dobročinnou vládu“ nad národy, které jsou „civilizačně zaostalé“. Henry Sidgwick, *The Elements of Politics*, 278–279.
75. J. S. Mill, *Representative Government*, 394. Mill dost dobře nezapadá do hlavní liberální tradice racionalistických teoretiků, jako jsou Hobbes a Locke. V mnoha otázkách se jeho názory pod vlivem empirického myšlení podobají Humeovi a Burkeovi.
76. Podle původní americké ústavy se volila pouze Sněmovna reprezentantů. Dodnes je Nejvyšší soud nevolený.
77. Millova odpověď na tuto otázku je dobře známá. „Svobodné instituce mohou stěží působit ve společnosti různých národností. Bez pocitu sounáležitosti, zejména pokud lidé mluví různými jazyky, nemůže vzniknout veřejné mínění, nezbytné k výkonu

zastupitelské vlády... Vojsko namíchané z různých národností nezná jiné vlastenectví než oddanost vlajce. Takové armády po celou dobu moderních dějin likvidovaly svobodu.“ J. S. Mill, *Representative Government*, 392–394. Méně známý je Millův závěr, že Británie nikdy nezíská dostatečné znalosti o Indii, aby jí mohla náležitě vládnout. Viz Část druhá, poznámka 52.

Kapitola XV

78. Raymond Aron navrhuje mezinárodní federální režim jako kompromis mezi stejnorodým národním státem a univerzálním impériem. Viz Raymond Aron, *The Dawn of Universal History* (New York: Basic Books, 2002 [1996]), 5.
79. Kant se vyjádřil jednoznačně v „Idea for a Universal History with a Cosmopolitan Purpose“, v Immanuel Kant, *Political Writings*, ed. Hans Reiss, přel. H. B. Nisbet (New York: Cambridge University Press, 1970 [1784]): „Federace národů, ve které každý, i ten nejmenší stát, získá svou bezpečnost a práva nikoli z vlastní moci nebo jurisdikce, ale výhradně z vlády a právního rozhodnutí federace, z jednotné moci a zákonů jednotné vůle.“ (47). Nebo jak píše: „Systém jednotné moci a politické bezpečnosti“... (49). „Velký politický orgán budoucnosti..., nejvyšší účel přírody, univerzální světoobčanství... bude rozvíjet všechny přirozené schopnosti lidstva“ (51). Podobný názor předkládá Kant i ve svém pozdějším eseji, „Perpetual Peace: A Philosophical Sketch“, v *Political Writings*, 102–105, ideálem se stává „mezinárodní stát“, jenž zjevně nevyžaduje dělení. Mezinárodní federaci popisuje jako přechodný cíl. Viz Kapitoly XXI, XXIII.
80. Viz August Heckscher, *Woodrow Wilson* (New York: Scribner, 1993), 551. Wilsonem navrhovaná Liga národů zavazovala všechny členy „chránit územní celistvost a politickou nezávislost všech členů proti vnějšímu napadení“ v souladu s komplexním mechanismem mezinárodní vlády. Viz *Charta Ligy národů*, články 10–17. To přimělo republikána Henryho Cabota

- Lodgea k jeho slavnému svolání k americkému národu, aby se „navždy postavil za amerikanismus a nacionalismus a odmítl internacionalismus“. Oficiální zápis ze 17. republikánského národního kongresu, cit. William Widenor, *Henry Cabot Lodge and the Search for an American Foreign Policy* (Berkeley: University of California Press, 1980), 347–348.
81. Friedrich Hayek, „The Economic Conditions of Interstate Federalism“. Viz též Sidgwick, *The Elements of Politics*, 268–269; Ludwig von Mises, *Liberalism in the Classical Tradition*, přel. Ralph Raico (San Francisco: Cobden Press, 1985 [1927]), 150. Viz také Kapitola IV. (Část první), poznámky v knize.
 82. Izajáš 2.4; Kniha Micheáš 4.3; Kniha žalmů 46.9.
 83. Viz zvláště devátý a desátý dodatek k Ústavě Spojených států.
 84. Philip Hamburger, *Separation of Church and State* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2002), 147–189.
 85. Navzdory Lincolnovu známému tvrzení, že na prvním místě bojoval za zachování Unie a teprve na druhém za zrušení otroctví, nepovažují za rozumné tato dvě stanoviska od sebe oddělovat. Separatismus způsobilo otrokářské dědictví Jihu a jeho neochota s ním skoncovat. Jakmile vypukla válka, rozhodla se federální vláda otrokářství zrušit (1863–1865). Pokud by se válka vedla pouze o formální odtržení, nevedlo by to k jeho okamžité a úplné likvidaci. Viz Eric Foner, *The Fiery Trial* (New York: Norton, 2011).
 86. Velký význam mělo přijetí čtrnáctého dodatku americké ústavy z roku 1868 po ukončení americké občanské války, jenž výslovně podřizuje zákony jednotlivých států federální vládě ve všech záležitostech týkajících se výsad a imunity občanů a stanoví, že: „Žádný stát nesmí vyhlásit zákonem či vynucovat krácení výsad nebo imunity občanů Spojených států; rovněž žádnou osobu nezabaví života, svobody a majetku bez řádného procesu a v rámci své jurisdikce jí nesmí odeprít rovnou ochranu pod zákonem.“ Čtrnáctý dodatek k Ústavě USA.

87. O biblickém původu federalismu v Daniel Elazar, *Covenant and Polity in Biblical Israel* (New Brunswick, NJ: Transaction, 1995).
88. Signatáři smlouvy, včetně Německa, Francie a Británie, se usnášejí, že „budou usilovat o stále těsnější unii mezi národy Evropy, která svá rozhodnutí koná co nejbližší občanovi v souladu se zásadou subsidiarity“. (Preamble). Pro cit. úryvek viz článek B a článek G, oddíl 5.
89. Viz Jeremy Rabkin, *Law Without Nations?* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2005), 43. Právo občanů evropských států odvolávat se na evropské komunitní právo proti zákonům svých vlastních národních vlád bylo zřízeno Evropským soudním dvorem v roce 1963. Případ 26/62, Van Gend en Loos v. Nederlandse Administratie der Belastingen (1963) ECR 1; John Fonte, *Sovereignty or Submission* (New York: Encounter, 2011), 132–133.
90. Zákony EU musí být přijaty jmenovanými i volenými orgány. Národní legislativa má pouze omezenou pravomoc zakročit. V každém případě konečné rozhodnutí zůstává evropskému federálnímu soudu. Odhady naznačují, že možná polovinu nových právních předpisů v evropských státech vyhláší úřednictvo EU a prosazují soudní orgány. Ohledně omezování pravomocí národního státu v Evropské unii viz John Fonte, *Sovereignty or Submission*, 121–158.

Kapitola XVI

91. Pro přehled viz Will Kymlicka, *Politics in the Vernacular* (Oxford University Press, 2001), 23–24. Výhody občanského nebo neutrálního státu zdůrazňuje zejména Lord Acton v John Emerich Dalbert-Acton, „Nationality“, *Essays on Freedom and Power*, ed. Gertrude Himmelfarb (Boston: Beacon Press, 1949 [1862]), 166–195. V akademickém pojetí nacionalismu se po vydání publikací Hans Kohn: *Myšlenka nacionalismu*,

a Elie Kedourie: *Nacionalismus*, stal tento názor normativní zásadou.

92. Pro kritiku mýtu „občanského národa“, viz Bernard Yack, *Nationalism and the Moral Psychology of Community*, 23–43; Aviel Roshwald, *The Endurance of Nationalism*, 253–295; Taras Kuzio, „The Myth of the Civic Nation: A Critical Survey of Hans Kohn's Framework for Understanding Nationalism“, *Ethnic and Racial Studies* 25 (January 2002), 20–39; Stephen Shulman, „Challenging the Civic/Ethnic and West/East Dichotomies in the Study of Nationalism“, *Comparative Political Studies* 35 (June 2002), 554–585; Will Kymlicka, *Politics in the Vernacular*, 23–27.
93. Michael Walzer považuje „ostré odlišení státní a etnické příslušnosti“ za typické pro Spojené státy, i když přiznává, že „američtí indiáni a černoši byli z této národní jednoty většinou vyloučení“. Viz jeho „Pluralism in Political Perspective“, v *The Politics of Ethnicity*, eds. Michael Walzer a kol. (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1982), 17–18. Požadavek odluky národnosti od státu se objevuje opakovaně v německo-židovském politickém myšlení, zvláště ve spisech Hermanna Cohena, Martina Bubera a jejich následovníků. Viz má diskuse: Yoram Hazony, *The Jewish State* (Basic Books, 2000), 181–264. Současné rozpracování této tradice viz Yael Tamir, *Liberal Nationalism* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1993).
94. O teorii „ústavního vlastenectví“ jako alternativě k nacionalismu v „postnárodním“ Německu viz Jürgen Habermas, „The European Nation-State“ a „Does Europe Need a Constitution?“ v *The Inclusion of the Other*, eds. Ciaran Cronin a Pablo De Greiff (Cambridge: Massachusetts Institute of Technology Press, 1998), 117–120, 160–161. Někteří zastánci zdůrazňují, že nejde o samotné ústavní dokumenty, ale o zakotvené zásady, které vzbuzují loajalitu. Tvrdím totéž, ať už jde o dokument samý, nebo o zásady v dokumentu popsané.

95. Ohledně posvátné úcty k americké vlajce pěstované po občanské válce viz Samuel Huntington, *Who Are We?* (New York: Simon and Schuster, 2004), 127–128.
96. Zde jsem poukazoval na největší národ ve svobodném státě jako na většinový národ. Může však také existovat svobodný národní stát, v němž se největší národ netěší nadpoloviční většině, zatímco zbytek obyvatelstva se skládá z mnoha národnostních menšin. Abych se vyhnul nadbytečnému žargonu, mluvím o „většinovém národě“, i když má postavení prosté většiny. Samozřejmě, že existují i státy, ve kterých se dva národy nebo kmeny navzájem vyrovnávají v rámci jediného federálního státu. Známými příklady jsou Kanada, Belgie a Československo (rozdělené roku 1993).
97. Jak napsal John Jay v *The Federalist Papers*: „Prozřetelnost laskavě věnovala tuto zemi jedinému sjednocenému národu – národu, který má stejné předky, mluví stejným jazykem, vyznává stejné náboženství a stejné zásady vlády, má podobné chování i zvyky a se společnými zástupci, zbraněmi a úsilím bok po boku během dlouhé a krvavé války vybojoval a ušlechtilé ustanovil svou svobodu a nezávislost.“ John Jay, *Federalist* 2. Viz také Gregory Jusdanis, *The Necessary Nation* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2001), 155–162.
98. Americký školský systém byl založen ve třicátých letech 19. století s cílem udržovat veřejnou kulturu založenou na protestantismu a americkém nacionalismu. Carl Kaestle, *Pillars of the Republic* (New York: Hill and Wang, 1983), 75–103. O opatřeních škol a dalších institucí zaměřených na „amerikanizaci“ přistěhovalců během 20. století, viz Samuel Huntington, *Who Are We?*, 131–136.
99. Úsilí zachovat německou kulturu prostřednictvím německy mluvících škol ve Wisconsinu zákonodárná moc zavrhl v roce 1889. James Morone, „The Struggle for American Culture“, *PS: Political Science and Politics* 29 (1996), 424–430.
- Nová území se obvykle zařadila do tradičního angloamerického právního rámce, kdekoli existovala anglicky mluvící většina. V Louisianě, kde byl povolen zákoník podle francouzského občanského práva, federální vláda stanovila, že jak zákoník, tak i proces musí být v anglickém jazyce. Jeremy Rabkin, *Law Without Nations?*, 109–111, 306–307, 19, 22.
100. Domorodí Američané obdrželi postavení amerických občanů v roce 1924 a mnoho z práv zaručovaných americkou ústavou v roce 1968. Příslušná diskuse o likvidaci Vraních indiánů je v publikaci Jonathana Leara, *Radical Hope* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2008).
101. Azar Gat, *Nations*, 260–264; Anthony Marx, *Faith in Nation* (Oxford University Press, 2003); Eugen Weber, *Peasants into Frenchmen* (Stanford, CA: Stanford University Press, 1976); Linda Colley, *Britons* (New Haven, CT: Yale University Press, 1992).
102. Sidgwick označuje národní státy jako „organické“, kdežto za „neorganický stát“ považuje takový, v němž vládne cizorodá menšina s podporou armády a zastává odlišný postoj od ostatního obyvatelstva. Uměle udržované společenství postrádá národní soudržnost. Henry Sidgwick, *The Elements of Politics*, 236; též 277.
103. O Izraeli jako židovském národním státu viz Yoram Hazony, *The Jewish State*, 267–275.
104. Mnohé úspěšné národní státy ve východní Evropě, v Indii a na Blízkém východě vznikly často násilným vyhnáním menšin. Podle Roshwalda: „Zdá se, že uznání plurality je snazší, než-li společnost různorodá.“ Aviel Rohswald, *The Endurance of Nationalism*, 264. Pokud národní státy čelí dlouhodobému vnitřnímu konfliktu, jde o regiony, v nichž má národnostní menšina výraznou lokální většinu: muslimský Kašmír v Indii, kurdské jihovýchodní provincie v Turecku, převážně Araby osídlená území v Izraeli.

105. Jak napsala Margaret Canovanová: „Jednotu a stabilitu bylo v historii... obtížnější udržet v demokratických než v nedemokratických podmínkách. Čím větším stupněm demokracie se stát vyznačuje, tím nutnější je, aby mezi jeho občany působilo jiné pouto než útlak.“ Margaret Canovan, *Nationhood and Political Theory* (Northampton, MA: Edward Elgar, 1996), 22. Tyto závěry potvrzuje Dorina Bekoe ve svém přehledu vnitřně rozdělených afrických států „Democracy and African Conflicts: Inciting, Mitigating, or Reducing Violence?“ v *Democratization in Africa* (zpráva ze zasedání National Intelligence Council, 2008), 30. Viz též Anthony Smith, *The Ethnic Origins of Nations*, 146.

Kapitola XVII

106. Viz Kapitola XIV, oddíl 5.
107. Woodrow Wilson ve vyhlášení válečných cílů Spojených států během první světové války prohlásil, že v poválečném urovnání „musí být respektovány národní snahy. Národy se mohou nechat ovládat a řídit, jen pokud budou souhlasit. „Sebeurčení“ není pouhá fráze, je to nezbytná zásada, kterou budou politici opomíjet na své vlastní nebezpečí.“ Woodrow Wilson, „Address to a Joint Session of Congress Analyzing German and Austrian Peace Utterances“, February 11, 1918. Předpoklad, že lze zavést všeobecný morální příkaz, vychází z Wilsonova přesvědčení, že se stal svědkem zrození „nového světa“, v němž „dobývání a územní expanze skončila“ – a že „tuto šťastnou skutečnost nyní vidí každá veřejná osoba, jejíž myšlenky neustrnuly v mrtvých časech“. Ve svém spasitelském pohledu na svět vyhlásil *Čtrnáct bodů* jako „morální vrchol... a konečnou válku za lidskou svobodu“, po níž budou „všechny národy a národnosti“ mít „právo spolu žít za stejných podmínek ...“ Woodrow Wilson, „An Address to a Joint Session of Congress on the Conditions of Peace“, January 8, 1918.

108. Himmelfarbová se domnívá, že přechod od Milla k Wilsonovi znamená posun od realismu k utopickému myšlení o národech. Getrude Himmelfarb, „The Dark and Bloody Crossroads“, 60. Srovnej Ernst Gellner, *Nations and Nationalism*, 1–3; Bernard Yack, *Nationalism and the Moral Psychology of Community*, 233–252. Viz také studie: Tamar Meisels, *Territorial Rights*, 2. vyd. (Dordrecht, Netherlands: Springer, 2009).
109. Mnohé popisuje James Minahan, ed., *The Encyclopedia of Stateless Nations* (Westport, CT: Greenwood Press, 2002).
110. Wilson na setkání s Edwardem Dunnem a Frankem Walshem ve svém prezidentském domě v Paříži 11. června 1919, kde podpořili irskou nezávislost, vyjádřil své zděšení. Po svém návrhu ve Versailles na všeobecné právo národů na sebeurčení přiznal: „Když jsem vyřkl tato slova, učinil jsem tak bez vědomí, že existují národy, které sem za námi přicházejí každý den... Nikdo nezná a nepochopí pocit úzkosti, jaký se mě zmocnil, že jsem milionům lidí poskytl naději... Mým pocitům nikdo neporozumí... To mě trápí.“ Přetištěno v *The Hearings of the Committee of Foreign Relations*, U.S. Senate, no. 106 (1919), 835–838, esp. 838. Sekundární literatura mylně přisuzuje Wilsonovo prohlášení jeho projevu v Senátu.
111. Woodrow Wilson, „Address to a Joint Session of Congress on the Conditions of Peace“, January 8, 1918; Henry Kissinger, *Diplomacy* (New York: Simon and Schuster, 1994), 242–243.
112. Michael Doran, *Ike's Gamble* (New York: Free Press, 2016).

Kapitola XVIII

113. Jak konstatuje Sidgwick, zásady, které se často považují za „mezinárodní právo“, se mají správně nazývat „mezinárodní morálkou“. Sidgwick, *The Elements of Politics*, 256. „Přirozené zákony“ (nebo povinnosti) národů, na něž zde odkazují, jsou zásady nebo povinnosti odvozené ze zkušenosti, a tak je lze revidovat obdobně jako v přírodních vědách. Nutno je však odlišit

- od racionalistických výroků přirozeného práva, jež se odvozují od údajně samozřejmých zásad.
114. Pojmy jako „právo“ a „suverenita“ mohou být užitečné pouze v užším slova smyslu. Koncepce suverenity je problematická, protože vychází z absolutismu královské vůle. Avšak krále, parlament ani rozhodnutí lidu nelze považovat za absolutní. Lid není o nic neomylnější než král nebo parlament, jak potvrzuje vítězství nacistů v německých volbách v roce 1933. V krajním případě mohou mít jednotlivci, kmenové nebo etnické menšiny a zahraniční aktéři důvod porušit zákony nebo politiku národní vlády a zasáhnout. Vůli žádného člověka nebo instituce nelze označit za nedotknutelnou. Svrchovanost náleží výlučně Bohu. O „lidové suverenitě“ viz Edmund Morgan, *Inventing the People* (New York: Norton, 1988). Ani pojem „práva“, který se dnes často odvozuje od všeobecného rozumu nezávislého na smyslové zkušenosti, nemůže mít podobný význam. Mezinárodní právo stejně jako právo státní lze odvodit pouze ze zkušenosti (empiricky) jako normy, jež se osvědčily ku prospěchu obyvatel v nějakém morálním nebo právním řádu.
115. Angloamerická ústavní tradice dává přednost právu jednotlivce nosit zbraň pro případ sebeobrany a neuděluje vládě absolutní monopol. Proto odkazují na monopol státu na organizované použití síly.
116. O složení obyvatelstva a národním úpadku viz David Goldman, *How Civilizations Die* (New York: Regnery, 2011). Kissinger potvrzuje, že systém politické rovnováhy označovaný jako „Koncert velmocí“ neměl zmrazit hranice, ale zajistit, aby ke změnám docházelo vývojem. Henry Kissinger, *World Order*, 66. Je to realističtější než se snažit udržet všechny hranice neměnné. Takový je v současnosti postoj mnoha politických a intelektuálních osobností.
117. David Leslie Miller, *On Nationality*, 114–115.

118. I dnes některé národy nebo kmeny dávají přednost životu pod vládou mnohem silnějšího národního státu, de facto protektorátu s nějakou formou federativního uspořádání. Známým příkladem je americká vláda v Portoriku, španělsky mluvící zemi s třemi miliony obyvatel. Amerika, Británie, Francie a jiné státy dodnes vládnou desítkám takových mnohem menších protektorátů.
119. O Světové obchodní organizaci viz Jeremy Rabkin, *Law Without Nations?*, 193–232. O „globalizaci“ domácí politiky pod záštitou prosazování všeobecných lidských práv viz Jeremy Rabkin, *Law Without Nations?*, 158–192; John Fonte, *Sovereignty or Submission*, 201–278.

Část třetí

Kapitola XX

1. Thomas Samuel Kuhn, *The Structure of Scientific Revolutions* (Chicago: University of Chicago Press, 1996 [1962]), zvl. 148–151.

Kapitola XXI

2. Viz kapitola III.
3. Viz kapitola II., zvl. poznámka 16 (Část první).
4. Immanuel Kant, „Perpetual Peace“, v *Political Writings*, ed. Hans Reiss, přel. H. B. Nisbet (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1970), 102–103.
5. Tamtéž, 105. V originálu Kant používá pojem „mezinárodní stát“, zjevně tím míní nefederální stát s jedinou jurisdikcí („světová republika“). Uznává, že takový stát zatím není proveditelný, a proto navrhuje jako praktickou alternativu „trvalou a postupně se rozšiřující federaci“ (105). Univerzální federace je však impériem a ne něčím, co by bylo žádoucí. Viz moje diskuse v kapitole XV.
6. Jürgen Habermas, „The European Nation-State“, v *The Inclusion of the Other*, eds. Ciaran Cronin a Pablo De Greiff (Cambridge: Massachusetts Institute of Technology Press, 1998), 118.

Kapitola XXII

7. Proslov Davida Ben Guriona před zasedáním Národního shromáždění 30. listopadu 1942, soubor J/1366, Ústřední sionistický archiv, Jeruzalém.
8. Například Tony Judt, „Israel: The Alternative“, *The New York Review of Books*, October 23, 2003.

Kapitola XXIII

9. Immanuel Kant, „Idea for a Universal History with a Cosmopolitan Purpose“, v *Political Writings*, 53.
10. Tamtéž, 47.
11. Tamtéž., 47–49. Evropa „pravděpodobně jednou vytvoří právní předpisy pro všechny ostatní světadíly“ (52).
12. Kant opakovaně porovnává morální nezralost lidstva s infantilismem, jako v „Idea for a Universal History“, 42.
13. Tamtéž, 42.
14. Velvyslanec Jesper Var ve své promluvě na jeruzalémské post-diplomatické konferenci, 11. prosince 2014. Video s jeho poznámkami je dostupné na www.youtube.com/watch?v=AYojm-0TRGPg.

Kapitola XXIV

15. V rámci jednoho obzvláště závažného případu v roce 2010 arizonští zákonodárci zmocnili státní úředníky k omezení nelegálního přistěhovalectví. Obamova vláda na to odpověděla právní námitkou ve zprávě předložené Radě OSN pro lidská práva. Místo aby chránila svobodu Američanů proti zahraničnímu vměšování, spojila se vláda s mezinárodním orgánem, aby udělil Arizoně morální důtku. „Report of the United States of America Submitted to the U.N. High Commissioner for Human Rights in Conjunction with the Universal Periodic Review“, dostupný na www.state.gov/documents/organization/146379.pdf; „State Department Stands by Decision to Include Arizona

v U. N. Human Rights Report“, *Fox News*, August 30, 2010; „Reporting Arizona Law to UN Was Correct“, Chandra S. Bhatnagar a Alessandra Soler Meetze, CNN, September 4, 2010.

16. Například Justin Welby, arcibiskup canterburský, se domnívá, že hlasování za britskou nezávislost je výraz „nacionalistické, populistické a dokonce fašistické politiky“. *The Guardian*, February 13, 2017.

Kapitola XXV

17. Také nacistický imperialismus byl spasitelský a sliboval světu mír. Jak uvádí Hitler v *Mein Kampf*, vítězství německé rasy může naplnit to, „v co tolik pacifistů dnes doufá“, i když špatným způsobem: „Mír podporovaný nikoli usazenými pacifistickými, truchlícími ženami, ale založený na vítězném meči panského národa.“ Viz Adolf Hitler, *Mein Kampf*, přel. Ralph Manheim (New York: Houghton Mifflin, 1971 [1925]), 396. Srovnej s Anthonym Smithem, který zdůrazňuje, že nacismus je spasitelská víra a vede „válku světové spásy“ za „likvidaci podřadné, znečišťující otrocké rasy“. Viz *Nationalism in the Twentieth Century* (Oxford, UK: Martin Robertson, 1979), 80.
18. Matti Friedman, „An Insider's Guide to the Most Important Story on Earth“, *Tablet*, August 26, 2014.
19. Diskuse Michaela Macka o Kantově filozofickém antisemitismu v *German Idealism and the Jew* (University of Chicago Press, 2003), 1–41.
20. Yoram Hazony, „There's No Such Thing as an 'Illiberal'“, *Wall Street Journal*, August 4, 2017.

Chvála nacionalismu

1. Theodor Herzl, *The Jewish State*, přel. Harry Zohn (New York: Herzl Press, 1970), 107.
2. Genesis 12.2–3.